

S. Sayısı : 117

Osmanlı bankası imtiyaz müddetinin temdidi hakkındaki 2292 sayılı kanuna ek kanun lâyihası ve Bütçe encümeni mazbatası (1/864)

T. C.

Başvekkâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı : 6/839

18 - III - 1938

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Osmanlı bankası imtiyazı müddetinin temdidi hakkındaki 17 - VI - 1933 tarihli ve 2292 numaralı kanuna ek olarak Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 5 - III - 1938 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

C. Bayar

Esbabı mucibe

2292 numaralı kanunla tasdik olunan Osmanlı bankası imtiyaz müddetinin temdidi hakkındaki 5 haziran 1933 tarihli mukavelenameye merbut müzeyyel mukavelename mucibince banka, Türk lirası karşılıklı (1 250 000) İngiliz liralık bir muvakkat kredi açmıştır.

Bu kredinin iadeten tediyesine 31 mayıs 1937 tarihinden itibaren başlanmış bulunmakta ve 31 mayıs 1938 tarihinde de ikinci taksiti tediye olunmak icab etmektedir.

Müteakib taksitler de 1 haziran 1938 tarihinden itibaren üç müteakib malî sene zarfında her sene (250) bin İngiliz lirası olmak üzere tediye olunacak ve kredi 31 mayıs 1941 tarihinde tamamen iade edilmiş bulunacaktır.

Bankadan yeniden alınacak (500) bin İngiliz liralık kredi münasebetile mukavele hükmünü tadilen şu şekilde bir anlaşmaya varılmıştır.

1 - Hazinece ödenmiş ve ödenecek olan iki taksit mecmuu (500) bin İngiliz lirası Hazine emrine amade tutulacaktır.

2 - 1 haziran 1938 tarihinden itibaren üç müteakib malî sene içinde her sene (250) bin İngiliz lirası olarak verilecek taksitler tehir olunacak ve bu suretle yeniden tesis edilecek kredinin mecmuu 31 mayıs 1942 den başlamak ve 31 mayıs 1946 da bitmek üzere beş malî sene zarfında ödenecektir.

Diğer taraftan esas mukavelenamenin üçüncü maddesinin birinci fıkrasile banka banknotları hakkında tesbit olunan rejime ikinci fıkra mucibince Hükümet 31 birinci kânun 1941 tarihinden itibaren her an nihayet vermek hakkına malik bulunmaktadır. Bu tarih, müzeyyel mukavelename mucibince açılmış olan ilk (1 250 000) İngiliz liralık muvakkat kredinin tamamen ödenmesi tarihi olan 31 mayıs 1941 tarihinden 7 ay sonraya isabet etmektedir.

Binaenaleyh yeni anlaşma ile kredinin tamamen iadesi tarihi 31 mayıs 1946 olarak tesbit edildiğine göre esas mukavelenamenin 3 ncu maddesinin ikinci fıkrasındaki 31 birinci kânun 1941 tarihinin de 31 birinci kânun 1946 olarak tesbiti iktiza etmektedir.

Merbut kanun lâyihası mukavelenamelerde yapılan bu tadilatın tasdikini teminen tanzim kılınmıştır.

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
M. No. 81
Esas No. 1/964

17 - III - 1938

Yüksek Reisliğe

Osmanlı bankası imtiyazı müddetinin temdidini hakkındaki 10 - VI - 1933 tarih ve 2292 sayılı kanuna ek olarak hazırlanıp Başvekâletin 8 - III - 1938 tarih ve 6/839 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası encümenimize havale edilmiş olmakla Maliye vekili Fuad Ağralı hazır olduğu halde okundu ve konuşuldu :

2292 sayılı kanunla tasdik edilen Osmanlı bankasının imtiyaz müddetinin temdidine dair olan 5 haziran 1933 tarihli mukavelenamenin üçüncü maddesine göre bankanın tedavülde bulunan banknotları mecburî tedavül hakkını muhafaza edecekler ve Hükümet ancak 31 birinci kânun 1941 tarihinden itibaren her an bu tedavüle nihayet vermek hakkını haiz bulunacaktır. Aynı mukaveleye zeyiledilmiş bulunan mukavelenin ikinci maddesi mucibince de banka türk lirası mukabilinde Hükümete 1 250 000 ingiliz lirası kredi açacak ve bu para 31 mayıs 1937 tarihinden başlanmak suretile 31 mayıs 1941 tarihinde bankaya tamamen iade edilmiş bulunacaktır. Halen Hükümet istimal eylediği bu krediden 250 000 ingiliz lirasını bankaya iade eylemiş olup önümüzdeki 31 mayıs 1938 tarihinde de 250 000 ingiliz lirası daha tediye eylemek mecburiyetinde bulunmaktadır.

Ahiren Hükümet, Osmanlı bankası ile şu şekilde bir anlaşma yapmıştır : 1 250 000 ingiliz liralık kredinin Hükümetçe 31 mayıs 1942 den itibaren iadesine başlanarak tamamı 31 mayıs 1946 da iade edilmiş olacak, diğer ta-

raftan Hükümetçe bankanın tedavülde bulunan banknotlarının tedavüllerine nihayet vermek hakkı banka lehine olarak 31 birinci kânun 1946 tarihinde başlayacaktır. Lâyihanın bu anlaşmanın tasdikını temin maksadile sevk edildiği anlaşılmıştır.

Hükümetten alınan izahata göre halen bankanın 203 122 liralık banknotları tedavülde bulunmaktadır. Encümenimizce yapılan müzakere neticesinde : Hükümetçe görülen lüzum üzerine yapılmış olan bu anlaşmanın tasdikına karar verilmiş ve lâyiha yazıya aid bazı değişikliklerle kabul olunarak müstacelen müzakere edilmek dileğine Umumî Heyetin tasvibine konulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulmuştur.

Reis	Reis V.	M. M.
Burdur	Isparta	Trabzon
M. Şeref Özkan	Mükerrem Ünsal	R. Karadeniz
Kâtib		
İstanbul	Balıkesir	Çorum
F. Öymen	E. Adakan	E. Sabri Akgöl
Diyarbakır	Gazi Anteb	Gümüşane
R. Bekit	A. H. Eyerdem	D. Sakarya
Kayseri	Malatya	Malatya
F. Bayşal	M. Öker	O. Taner
Manisa	Mardin	Maraş
T. Türkoğlu	R. Erten	A. Tiritioğlu
Muş	Muş	Ordu
Ş. Çiloğlu	Ş. Ataman	H. Yalman
Seyhan	Siird	Sivas
N. Eldeniz	M. Mayakon	Remzi Çiner
Tokad		
S. Genca		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Osmanlı bankasının imtiyaz müddetinin temdidini hakkındaki 17 - VI - 933 tarihli ve 2292 numaralı kanuna müzeyyel kanun lâyihası

MADDE 1 — 2292 numaralı kanunla tasdik olunan Osmanlı bankasının imtiyaz müddetinin temdidine dair 5 haziran 1933 tarihli mukavelenamenin 3 ncü maddesinin ikinci fıkrasile aynı tarihli ve İngiliz lirası olarak açılacak muvakkat krediye taallük eden müzeyyel mukavelenamenin ikinci maddesini tadilen tesbit olunan esaslara müteallik olmak üzere Hazine ile Osmanlı bankası arasında teati olunan mektublar tasdik olunmuştur.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye vekili memurdur.

5 - III - 1938

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
C. Bayar	Ş. Saracoğlu	K. Özalp
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
Ş. Kaya	Dr. T. R. Aras	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V. V.
S. Arıkan	A. Çetinkaya	C. Bayar
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V. V.
Dr. H. Alataş	Rana Tarhan	Rana Tarhan

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Osmanlı bankasının imtiyaz müddetinin temdidini hakkındaki kanuna ek kanun lâyihası

MADDE 1 — 10 - VI - 1933 tarih ve 2292 sayılı kanunla tasdik olunan Osmanlı bankasının imtiyaz müddetinin temdidine dair 5 haziran 1933 tarihli mukavelenamenin üçüncü maddesinin ikinci fıkrasile aynı tarihli ve İngiliz lirası olarak açılacak muvakkat krediye taallük eden müzeyyel mukavelenamenin ikinci maddesini tadilen tesbit olunan esaslara müteallik olmak üzere Hazine ile Osmanlı bankası arasında teati olunan mektublar tasdik olunmuştur.

MADDE 2 — Aynen

MADDE 3 — Aynen

OSMANLI BANKASININ 24 ŞUBAT 1938 TARİHLİ VE 331 NUMARALI MEKTUBU
SURETİDİR.

Vekâletinizle vukubulan son temaslarımdan birinde, sayın Maliye vekili Osmanlı bankasının - Hazineye 5 haziran 1933 tarihli mukavele ile müzeyyel mukavele mucibince açmış olduğu nizamî kredi ile muvakkat krediye zamimeten - Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti emrine muvakkaten eenebi dövizini natık diğer mebalîğ vazedib edemeyeceğini bildirmemi talep buyurduğundan keyfiyeti komitemize bildirmiştim. Bu suretle izhar buyurulan arzuya tevfikana komite müzeyyel mukavelenin mevzuunu teşkil eden türk lirası karşılıklı muvakkat ingiliz lirası kredisinin işleme şeraitini tadile muvafakat etmiştir.

Bu şeraitte icrası derpiş edilen tadilât mephus muvakkat kredinin bankaya iadeten tesviyesi zmnında Hazinece ilk taksit olarak 31 mayıs 1937 tarihinde yapılan tediyat ile vâdesi 31 mayıs 1938 de hulûl edecek ikinci taksit için hesabda teşkil edilen karşılığın takribî yekûnu olan 500 000 ingiliz lirasının derhal Hazine emrine konulmasını istihdaf etmektedir.

Aynı tadilâta göre Hazine, 1 haziran 1938 tarihinden itibaren üç müteakib malî sene zarfında, Osmanlı bankasına her sene 250 000 ingiliz liralık bir taksit tediyesi hususunda halen uhdesine terettüb eden mecburiyetten de varestede kalacak, bu tediyata aid taahhüdün icra edileceği zaman dört sene tehir edilmiş olacak, bu dört senelik müddet zarfında Hükûmet nizamî kredi haricindeki 1 250 000 ingiliz liralık kredinin tamamını kullanacak ve bu son kredinin iadeten tesviyesi 31 mayıs 1942 den başlayarak 31 mayıs 1946 da bitmek üzere beş malî sene zarfında yapılacaktır.

Merbut cetvel nizamî kredi haricindeki muvakkat ingiliz lirası kredisinin Osmanlı bankası komitesinin teklifine nazaran derpiş edilen istimal tarzını göstermektedir.

Evvelce şifahen arzettiğim veçhile 5 haziran 1933 tarihli müzeyyel mukavelenin 2 nevi maddesi mucibince, işbu mukaveleye tevfikana açılan muvakkat kredinin 31 mayıs 1941 tarihinde tamamen iade edilmiş bulunması lâzımgeldiği gibi Osmanlı bankası banknotları hakkında esas mukavelenin 3 nevi maddesile tesis olunan rejime Hükûmet aynı üçüncü madde mucibince 31 ilk kânun 1941 tarihinden itibaren her an nihayet vermek hakkına maliktir.

Bu iki tarihin kararlaştırılması Osmanlı bankasına kendi banknotlarını tediyeye hususunda terettüb eden mecburiyetin başlaması Hazinesinin nizamî kredi haricindeki muvakkat krediyi tamamen iade etmiş bulunmasına mütevakkıf olduğunu ve banka banknotları için yapılacak tediyatın başlayacağı tarih muvakkat ingiliz lirası kredisinin iadeten tesviyesi için tediyeye edilecek son taksitin vadesinden 7 ay sonraya isabet ettiğini göstermeğe kâfidir.

Şu hale göre nizamî kredi haricindeki muvakkat ingiliz lirası kredisine aid şeraitin tadili hususundaki teklif dairesinde müzeyyel mukavelenin 2 nevi maddesinde yapılacak değişiklik, mantrıkan, esas mukavelenin 3 nevi maddesinin ikinci fıkrasının da aynı maddenin birinci fıkrasile tayin olunan rejime Hükûmetin nihayet vermek hakkına malik olacağı zaman 31 ilk kânun 1946 tarihinden itibaren başlamak üzere tayin edilmek suretile - tadilini icab ettirmektedir.

İşbu maruzatım hakkında Hükûmetçe ittihaz buyurulacak kararın bankamıza tebliği ile beraber 5 haziran 1933 tarihli mukavelelerde yapılması derpiş edilen ve binnetice 10 haziran 1933 tarihli ve 2292 numaralı kanun hükümlerinin değişmesini icab ettirecek olan tadilâtın işbu kanuna tezyil edilerek kanuniyet kesbetmesinin ne suretle temin buyurulacağını da bildirilmesini ricaya ictisar eylerim.

Bu cihet temin buyurulduktan sonra, Türkiye Cümhuriyet Merkez bankasının 22 ağustos 1933 tarihli mektubule vaki olan taahhüdünün yeni itilâfımızla tayin edilecek şartlar hakkında da meri ve muteber olacağını teyid etmesi için keyfiyetin mezkûr bankaya tebliğ buyurulacağı tabiidir.

Derin saygılarımla.

Muvakkat İngiliz lirası kredisinin istimal tarzını gösteren plân

		Kredinin azamî haddi		Hazine için tahakkuk eden münzam kredi miktarı
		5 Haziran 1933 tarihli müzeyyel mukavele mucibince	Bu kere vaki olan teklif mucibince	
31 - V - 1938	tarihinde	750 000	1 250 000	500 000
31 - V - 1939	»	500 000	1 250 000	750 000
31 - V - 1940	»	250 000	1 250 000	1 000 000
31 - V - 1941	»	Sıfır	1 250 000	1 250 000
31 - V - 1942			1 000 000	1 000 000
31 - V - 1943			750 000	750 000
31 - V - 1944			500 000	500 000
31 - V - 1945			250 000	250 000
31 - V - 1946			Sıfır	

Osmanlı bankası umum müdürlüğüne

24 şubat 1938 tarihli ve 331 numaralı mektubunuz cevabıdır:

Muhterem müesseseniz imtiyaz müddetinin temdidî hakkındaki 5 Haziran 1933 tarihli mukavelenameye müzeyyel mukavelename mucibince küşad edilmiş olan Türk lirası karşılıklı 1 250 000 İngiliz liralık muvakkat kredinin işleme şeraiti hakkında tadilen tesbit olunan esaslar muvafık görülmüştür.

Bu kredinin tamamen iadesi tarihi 31 Mayıs 1946 olduğuna nazaran esas mukavelenamenin üçüncü maddesindeki Banka banknotları hakkında tayin olunan rejime Hükûmetin nihayet vermek hakkını da 31 Kânunuevvel 1946 tarihinden itibaren başlamak üzere tayini hususundaki talebiniz de tensib edilmiş ve tadilatın bir kanunla teyid ve tasdiki için icabına tevessül olunmuştur.

Muamelenin ikmalinden sonra Merkez bankasına, 22 Ağustos 1933 tarihli mektupla vaki taahhüdünün yeni itilâf hakkında da meri ve muteber olacağını Bankanıza teyid etmesi ayrıca tebliğ olacaktır.

Bilvesile teyidi hüsnâet olunur.

Maliye vekili

